

3. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) № 2270 від 02.03.2015. URL: [http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=54233](http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54233)

4. Проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 9055 від 06.09.2018. URL: [http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=64557](http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557)

5. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення окремих питань організації адвокатської діяльності №2303 від 23.10.2019. URL: [http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=67168](http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67168)

**Островська М.А.**

*адвокат, керівник Адвокатського об'єднання «Партнери»,  
заступник Голови Комітету НААУ по наближенню системи адвокатури  
України до європейських правових стандартів*

## **ПОЛЮВАННЯ НА АДВОКАТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

На виконання міжнародних зобов'язань, взятих Україною перед європейськими партнерами ще в далекому 1995 р. [1], українською владою разом із експертами Венеціанської комісії лише в 2012 р. проведено ряд дієвих правових заходів задля зміцнення демократії, утвердження прав людини і верховенства права. Зокрема, прийнято нові прогресивні, хоча і не до кінця досконалі нормативно-правові акти. Серед них Закони України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про судоустрій та статус суддів», Кримінальний процесуальний кодекс України та інші.

Однак, змушені констатувати, що станом на 2019 р., попри запровадження досить демократичних правил, проблема їх невиконання правоохоронними та судовими органами, чи-то внаслідок незнання, чи-то свідомого ігнорування, залишається і надалі. І як показує досвід, кардинальна зміна влади ніколи не впливала на ці сумні процеси.

Факти грубого порушення прав людини в професійній сфері продовжується. Мова про правників та гарантії адвокатської діяльності. Адже ототожнення адвоката з клієнтом відбувається як з боку суспільства, так і з боку представників державної влади, в особі силових відомств. Після реформування адвокатури одним з перших резонансних порушень стало протиправне затримання Генеральною прокуратурою України в березні 2014 року Президента Асоціації правників України, адвоката Дениса Бугая. Правозахиснику було пред'явлено підозру з обставин, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням ним адвокатської діяльності. Заява Д. Бугая про

те, що інформація, яку намагається отримати слідство, складає предмет адвокатської таємниці, була проігнорована [4].

В серпні 2018 р. стала відомою справа, де співробітники ГПУ дозволяли собі не допускати захисників экс-Міністра юстиції України, адвоката Володимира Богатиря до матеріалів кримінального провадження, незважаючи на зобов'язальні приписи слідчих суддів. У зв'язку з порушенням гарантій професійної діяльності адвоката та його захисників Комітет захисту прав адвокатів НААУ вимушено звертався за допомогою до міжнародних організацій [10].

Досить креативними були трійка суддів Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області, які восени 2018 р. подали колективну заяву до Генпрокуратури, Вищої ради правосуддя та Ради суддів України і домоглися відкриття кримінального провадження стосовно адвоката Наталії Фешик за ст. 376 Кримінального кодексу України «Втручання в діяльність судових органів» [6] на підставі «розміщення у соціальній мережі Facebook інформації відносно упередженості, непрофесійності суддів...; а також подачі нардепом І. Мосійчуком звернення про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, ініційоване захисником...» [8].

Із останніх подій – навесні 2019 р., адвокату, автору та ведучому радіо-програми «За законом зобов'язані» Андрію Доманському було повідомлено про підозру через ототожнення його з клієнтом, обвинуваченому у державній зраді, та помсту за активну професійну позицію. Ще одну підозру Доманському нещодавно вручили у кримінальному провадженні, розпочатому ще у 2013 році щодо «приватизації комунального приміщення». У цій справі адвокат А. Доманський брав участь саме як адвокат однієї із сторін, не більше [7].

Проблемою також є традиційно зверхне ставлення до адвокатів та їхньої активної правової позиції з боку суддів, намагання принизити адвоката в судових засіданнях у присутності клієнта за допомогою владних повноваження. І будь-яку спробу правника відстояти свою думку кваліфікувати як неповагу до суду [9].

Як вбачається з наведеного, попри задекларовані міжнародними актами та чинним законодавством України гарантії адвокатської діяльності, в українських реаліях адвокат є такою ж незахищеною особою, як і всі інші суб'єкти права. І тут постає цілком справедливе питання: яким чином адвокатура, як гарант дотримання прав і свобод людини в демократичному суспільстві здійснюватиме свої функції, якщо сама потребує захисту? За позицією автора, це відбуватиметься за допомогою:

- активного, кваліфікованого та послідовного використання законних важелів боротьби за професійні права, зокрема, через наполегливість у притягненні до відповідальності осіб, винних у перешкоджанні адвокатської діяльності;

– сприймання тиску на власну професійну діяльність, як своєрідної перемоги, використовуючи події як іміджевий розвиток.

Слід визнати, гарантії адвокатської діяльності законодавчо достатньо забезпечені, як на національному, так і на міжнародному рівні. Зокрема, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [5] в статті 6 визначено право на справедливий суд. Вказане включає в себе право мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту (п. b), а також право використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд (п. c).

В цьому контексті ЄСПЛ підкреслює неприпустимість порушення прав адвокатів. Зокрема, в рішенні у справі Елчі та інші проти Туреччини від 13.11.2003 р. [2], Ульріх Фукс проти Німеччини від 27.01.2015 р. [11] суд наголошував на ключовій ролі професії адвоката у здійсненні правосуддя та утвердженні верховенства права. Свобода адвоката виконувати свої професійні обов'язки без неправомірного перешкоджання є основним компонентом демократичного суспільства і необхідною передумовою для дієвого забезпечення дотримання положень Конвенції. Отже, переслідування представників адвокатської професії чи перешкоджання їм у веденні професійної діяльності влучає в саме серце конвенційної системи.

Досить прогресивними в тому числі є положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2], що передбачають і обов'язкову присутність незалежних спостерігачів при проведенні обшуку у адвоката, і категоричну заборону на огляд та вилучення адвокатської таємниці, і спеціальний порядок ініціювання процесуальних дій щодо адвоката.

Протягом багатьох років серед адвокатів обговорюється недостатня забезпеченість гарантій їхньої професійної діяльності. Юридично – спірно, фактично – найчастіше згодна. Водночас, автор публікації пропонує не нехтувати тими дієвими можливостями, що існують. Використовуйте зустрічний законний тиск, готуйте на свій захист грамотні процесуальні матеріали та звертайтеся: із заявами про притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб (зокрема, за ст. 397 КК України «Втручання в діяльність захисника чи представника особи»); із заявами про притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності; із заявами про відводи суддів, слідчих, прокурорів; за підтримкою до органів адвокатського самоврядування; до журналістів з метою висвітлення подій, збирайте прес-конференції, самостійно ведіть професійні блоги на популярних інтернет-ресурсах та соціальній мережі, демонструйте недолугість системи та її окремих представників.

І на завершення невеличка порада від автора: сезон полювання на адвокатів варто перетворювати в сезон реклами якісної правозахисної діяльності, а суддям, поліції і прокуратурі висловлювати вдячність за надані можливості [8].

### ***Список використаної літератури:***

1. Висновок N 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи від 26.09.1995 р. База даних «Законодавство України» / ВР України/ URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994\\_590](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_590) (дата звернення 05.11.2019).
2. Елчі та інші проти Туреччини. Рішення Європейського суду з прав людини від 13.11.2003 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:\[%22001-185400%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:[%22001-185400%22]}) (дата звернення 05.11.2019).
3. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». База даних «Законодавство України» / ВР України/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 05.11.2019).
4. Затримання Д. Бугая консолидувало юридичне співтовариство, яке сприйняло цей факт, як виклик усій адвокатурі. URL: [https://zib.com.ua/ua/78796-sprava\\_bugaya\\_konsolidovala\\_yuridichne\\_spivtovar\\_istvo.html](https://zib.com.ua/ua/78796-sprava_bugaya_konsolidovala_yuridichne_spivtovar_istvo.html) (дата звернення 05.11.2019).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод {Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97} База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004) (дата звернення 05.11.2019).
6. Кримінальний кодекс України. База даних «Законодавство України» / ВР України/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 05.11.2019).
7. Мені неодноразово надходили пропозиції відмовитися від захисту журналістів у кримінальних справах. URL: [https://zib.com.ua/ua/138451-meni\\_neodnorazovo\\_nadhodili\\_propozicii\\_vidmovitisya\\_vid\\_zahi.html](https://zib.com.ua/ua/138451-meni_neodnorazovo_nadhodili_propozicii_vidmovitisya_vid_zahi.html). (дата звернення 05.11.2019).
8. Островська М. Война судей против адвокатов: новый сезон. 18 вересня 2018 року. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100011340319035>. (дата звернення 05.11.2019).
9. Островська М. Дежавю з головними військовими прокурорами: зміна керівника не змінює підходів URL: <http://resonance.ua/dezhavyu-z-golovnimi-viyskovimi-2proku-2/?fbclid=IwAR0BYeh24cZD56VEwv6LsGzzPkaOgJwRZnFDifGnWBLRv1NAqJMQGQY6Llw>. (дата звернення 06.11.2019).
10. Слідчі та прокурори систематично не виконують рішення суддів – НААУ. URL: [https://zib.com.ua/ua/134165-slidchi\\_ta\\_prokurori\\_sistematichno\\_ne\\_vikonuyut\\_rishennya\\_su.html](https://zib.com.ua/ua/134165-slidchi_ta_prokurori_sistematichno_ne_vikonuyut_rishennya_su.html). (дата звернення 05.11.2019).
11. Ульріх Фукс проти Німеччини. Рішення Європейського суду з прав людини від 27.01.2015 р. URL: <https://precedent.in.ua/2016/11/24/ulrih-fuks-proty-nimechchyny/> (дата звернення 05.11.2019).